

EUROOPA PARLAMENT

2004

2009

Istungidokument

A6-0033/2008

5.2.2008

RAPORT

Vangis olevate naiste eriolukord ning vanemate vangistuse mõju sotsiaalsele ja perekonnaelule
(2007/2116(INI))

Naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon

Raportöör: Marie Panayotopoulos-Cassiotou

PR_INI

SISUKORD

	lehekülg
EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....	3
SELETUSKIRI	12
PARLAMENDIKOMISJONIS TOIMUNUD LÕPPHÄÄLETUSE TULEMUS.....	17

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

vangis olevate naiste eriolukorra ning vanemate vangistuse mõju kohta sotsiaalsele ja perekonnaelule (2007/2116(INI))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse ELi lepingu artikleid 6 ja 7 ning uue, 12. detsembril 2007. aastal välja kuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta¹ artiklit 4, mis käsitlevad inimõiguste kaitset;
- võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni, eriti selle artiklit 5, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, eriti selle artiklit 7, piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa konventsiooni (1987) ja selle fakultatiivset protokolli, millega nähakse ette sõltumatute rahvusvaheliste ja siseriiklike asutuste korrapärased külastused kinnipidamiskohtadesse²;
- võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 3, selle protokolle ning Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat;
- võttes arvesse eespool nimetatud Euroopa konventsiooni, millega loodi Euroopa Nõukogu Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee, ning kõnesoleva komitee aruandeid;
- võttes arvesse ÜRO 1957. aasta kinnipeetavate kohtlemise miinimumnõudeid ning ÜRO Peaassambleel vastu võetud asjaomaseid deklaratsioone ja põhimõtteid;
- võttes arvesse ÜRO 20. novembri 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni;
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu resolutsiooni (73)5 kinnipeetavate kohtlemise miinimumnõuete kohta, soovitus R(87)3 Euroopa vanglaeeskirjade kohta ja soovitus R(2006)2 Euroopa vanglaeeskirjade kohta;
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee vastuvõetud soovitusi, eriti soovitus R(2006)1747 Euroopa vanglaharta kehtestamise kohta ning soovitus R(2000)1469 vanglas viibivate emade ja väikelaste kohta;
- võttes arvesse oma 26. mai 1989. aasta resolutsiooni naiste ja laste kohta vanglates³, 18. jaanuari 1996. aasta resolutsiooni halbade kinnipidamistingimuste kohta Euroopa Liidu vanglates⁴, 17. detsembri 1998. aasta resolutsiooni vanglatingimuste kohta Euroopa Liidus: ümberkorraldused ja alternatiivsed karistused⁵ ning 9. märtsi 2004. aasta soovitus nõukogule kinnipeetavate õiguste kohta Euroopa Liidus⁶;
- võttes arvesse kodukorra artiklit 45;

¹ ELT C 303, 14.12.2007, lk 1.

² EÜT C 32, 5.2.1996, lk 102.

³ EÜT C 158, 26.6.1989, lk 511.

⁴ EÜT C 32, 5.2.1996, lk 102.

⁵ EÜT C 98, 9.4.1999, lk 299.

⁶ ELT C 102 E, 28.4.2004, lk 154.

- võttes arvesse naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni raportit (A6–0033/2008),
- A. arvestades, et Euroopa ja rahvusvahelistest konventsioonidest¹ tulenevalt tuleb kõiki vangistatud isikuid kohelda nende inimõigusi järgides ning kinnipidamistingimused peavad vastama inimväärsuse, diskrimineerimise lubamatuse ning era- ja perekonnaelu puutumatus põhimõtetele ning sõltumatud asutused hindavad seda korrapäraselt;
- B. arvestades, et kohtuotsuste tegemisel, karistusõiguses ning liikmesriikide kinnipidamisasutustes tuleb arvesse võtta vangis viibivate naiste erivajadusi ja -olukorda;
- C. arvestades, et naiste vangistusega seotud küsimused peegeldavad naiste üldist olukorda ühiskonnas, kuna nad on suletud süsteemi, mille on loonud ja mida juhivad peamiselt mehed ja mis on peamiselt mõeldud meestele;
- D. arvestades, et tuleb võtta konkreetseid ja naiste erivajadustega kohandatud meetmeid, eelkõige tuleb kohaldada alternatiivseid karistusi;
- E. arvestades, et vanglas viibivad rasedad peavad saama abi, teavet ning muud raseduse normaalseks kuluks ja emaduseks valmistumiseks vajalikku, eelkõige on vaja tasakaalustatud toitu, nõuetekohaseid sanitaaringimusi, värsket õhku, kehalist tegevust ning sünnituseelset ja -järgset hooldust;
- F. arvestades, et kõigil mees- ja naiskinnipeetavatel peab olema võrdne juurdepääs tervishoiuteenustele, kuid kinnipidamispoliitika peab pöörama erilist tähelepanu naistele omaste füüsilise ja vaimse tervise probleemide ennetusele, profülaktilisele kontrollile ja ravile;
- G. arvestades, et ema vaimsest ja füüsilisest tervisest sõltub lapse tervis;
- H. arvestades, et suur hulk kinnipeetavaid naisi on praegu või on varem olnud uimasti- või muude ainete sõltlased² ja see võib olla vaimsete või käitumishäirete põhjuseks, mille puhul on vanglate üldise tervishoiupoliitika raames vaja tagada nii arstiabi kui ka sotsiaalne ja psühholoogiline tugi;
- I. arvestades, et tänapäeval on teatavasti suur osa kinnipeetavatest naistest olnud perekonnas või paarisuhtes vägivalda, seksuaalse kuritarvitamise või väärkohtlemise ohvrid ning paljud neist on majanduslikult või psühholoogiliselt sõltuvad; arvestades, et kõik nimetatud asjaolud on otseselt seotud nende kuritegeliku mineviku ning füüsiliste ja psühholoogiliste tagajärgedega, nagu traumajärgne stress;
- J. arvestades, et vanglapersonal peab olema piisavalt koolitatud ja teadlik, et võtta arvesse meeste ja naiste soolise võrdõiguslikkuse aspekti ning vangis olevate naiste erivajadusi ja -olukorda; arvestades, et erilist tähelepanu tuleks pöörata neist kõige kaitsetumatele, st

¹ Inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklid 1, 3, 5 ja 12 ning ÜRO Peaassambleel 14. detsembril 1990. aastal vastu võetud resolutsiooni 45/111 artikkel 1, milles käsitletakse kinnipeetavate kohtlemise põhimõtteid.

² Eespool nimetatud soovitus R (2006)2.

alaealistele ja puudega naistele;

- K. arvestades, et perekonnasidemete säilitamine on oluline vahend korduvkuritegude ärahoidmisel ja ühiskonnaellu taastulitumisel ning kõigi kinnipeetavate, nende laste ja teiste perekonnaliikmete õigus, kusjuures naistel on selle õiguse kasutamine sageli eriti keeruline naiste kinnipidamisasutuste vähesuse ja sellest tulenevalt asukoha kauguse tõttu;
- L. arvestades, et lapse parimaid huve tuleb alati arvesse võtta, kui otsustatakse lapse vangistatud vanemast lahutamise või temaga kokkujätmise küsimust, võttes arvesse, et igal juhul tuleb tagada, et teine vanem võiks kasutada oma vanemaõigusi, ning kehtestada nõuetekohased võimalused pereliikmetega (vennad ja õed, vanavanemad ja teised pereliikmed) lähedaste suhete säilitamiseks;
- M. arvestades, et olles alla kirjutanud eespool nimetatud lapse õiguste konventsioonile (samuti teistele rahvusvahelise õiguse aktidele²), on osalisriikidel kohustus tagada kõigile lastele igasuguse diskrimineerimiseta ja sõltumata nende vanema õiguslikust seisundist kõik kõnesoleva konventsiooniga ettenähtud õigused, eelkõige õigus saada nõuetekohaseid tervishoiuteenuseid, harrastada vaba aja tegevusi ja omandada haridust, ning seda kohustust tuleb täita samuti laste puhul, kes on koos oma vangistatud vanemaga;
- N. arvestades, et lisaks seadusevastaste tegude eest karistamisele peaks kinnipidamisasutuse eesmärk olema ka ühiskonna- ja tööellu taastulitamine, võttes sealjuures arvesse, et suure hulga mees- ja naiskinnipeetavate minevikus esines sageli sotsiaalset tõrjutust ja vaesust³;
- O. arvestades, et suur osa kinnipeetavatest naistest on vangistamise ajal seotud pooleliolevate kohtumenetlustega (alaealistest lastest loobumise, nende ajutise hooldamise või lapsendamise menetlus, abielulahutus või lahuselu, elukohast väljatõstmine jne), mis teeb nad haavatavaks ning asetab pidevasse ebakindluse ja stressi seisundisse;
- P. arvestades, et kinnipeetavad isikud ei ole sageli teadlikud olemasolevatest sotsiaalabi võimalustest ning paljudel juhtudel on kõigile liikmesriikide kodanikele antud õiguste tegelikul kasutamisel takistuseks asjaolu, et neil ei ole asjakohaseid haldusdokumente (ID-kaart, sotsiaalkindlustuskaart, perekonnaseisutõend jne), dokumendid on kaotsi läinud või aegunud;
- Q. arvestades, et naiskinnipeetavate suurenenud arv võib olla osaliselt tingitud naiste majandusliku olukorra halvenemisest;
- R. arvestades, et mees- ja naiskinnipeetavate võrdne juurdepääs tööhõivele, kutseõppele ja vaba aja tegevusele kogu kinnipidamisaja vältel on olulise tähtsusega psühholoogilise tasakaalu säilitamise ning ühiskonna- ja tööellu taastulitamise seisukohast;
- S. arvestades, et hoolimata pakkumiste mitmekesisusest ei piisa sellest, kui mees- ja naiskinnipeetavatele võimaldatakse juurdepääs pakkumistele hariduse, koolituse, tööhõive, vaba aja tegevuse ja enesearendamise valdkonnas, vaid on vaja koostada kaasnevad programmid, mis lihtsustavad nende kaasamist töö- ja ühiskonnaellu

¹ Eespool nimetatud lapse õiguste konventsiooni artikli 9 lõige 3.

² Eespool nimetatud inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklid 1, 3, 5 ja 12 ning kinnipeetavate kohtlemise aluspõhimõtete artikkel 1.

³ Eespool nimetatud soovitus R (2006)2.

taaslülitumise ettevalmistamisse ja selle käiku;

- T. arvestades, et vanglas viibivad naised peavad saama igasuguse diskrimineerimiseta teha tööd või tegelda vabatahtliku tegevusega ning omandada mitmekülgset, pärast karistusaja lõppu nende tavaellu taaslülitumist soodustavat ja tööturuvajadustele vastavat kutse- ja kodanikuharidust;
- U. arvestades, et mees- ja naiskinnipeetavate ühiskonnaellu taaslülitamise ning korduvkuritegude ennetamise edukus sõltub kinnipidamise ajal saadava õppe kvaliteedist, eriti ettevõtjate ning sotsiaalabiasutuste ja -organisatsioonidega loodud koostööst, samuti karistuse kandmisele järgnevatest järelemeetmetest ning sotsiaalsetest ja tööalastest tugiteenustest;
- V. arvestades, et on suur vajadus soopõhiste, üldiste, selgete ja ajakohastatud andmete ning statistika järele,

Kinnipidamistingimused

1. ergutab liikmesriike investeerima piisavaid vahendeid kinnipidamisasutuste infrastruktuuri kaasajastamisse ja kohandamisse, samuti rakendama Euroopa Nõukogu eespool nimetatud soovitus R(2006)2, et tagada inimväärsed ja põhilisi inimõigusi tagavad kinnipidamistingimused, eriti majutuse, tervise, hügieeni, toitlustamise, ventilatsiooni ja valgustuse osas;
2. kordab taas oma nõudmist komisjonile ja nõukogule võtta ELi lepingu artikli 6 alusel vastu raamotsus kinnipeetavate õiguste kaitse miinimumnõuete kohta (mida soovitab ka Euroopa Nõukogu eespool nimetatud soovitus R(2006)2) ning palub nõukogul levitada Euroopa Nõukogu vanglaeeskirju ja edendada nende rakendamist, et ühtlustada suuremas ulatuses kinnipidamistingimusi Euroopas, võttes eriti arvesse naiste erivajadusi ning tuues selgelt välja mees- ja naiskinnipeetavate õigused ja kohustused;
3. palub komisjonil lisada oma iga-aastasessa inimõiguste aruandesse hinnangu mees- ja naiskinnipeetavate põhiõiguste järgimisele ja naiste kinnipidamise eritingimuste täitmisele;
4. ergutab liikmesriike ja kandidaatriike ratifitseerima piinamise tõkestamise konventsiooni fakultatiivset protokoll, millega kehtestatakse sõltumatu kontrolli süsteem kinnipidamisasutustes, ning palub nõukogul ja komisjonil toetada kõnesoleva konventsiooni ja selle protokoll ratifitseerimist Euroopa Liidu välispoliitika raames;
5. tuletab meelde, et kinnipidamisasutuste juhtimise vastavus siseriiklikele ja rahvusvahelistele õigusnormidele tuleks tagada pädevate asutuste korrapärase kontrolliga;
6. kutsub liikmesriike võtma vajalikke meetmeid, et tagada kinnipidamisasutustes kord ning personali ja kinnipeetavate turvalisus, lõpetades vägivalda- ja kuritarvitamise olukorrad, mille suhtes on eriti haavatavad naised ja etniliste või sotsiaalsete vähemuste esindajad;
7. tuletab meelde naistevanglate eripära ning nõuab tungivalt naistele mõeldud turvalisuse ja

tavaellu taaslülitamise struktuuride loomist;

8. palub liikmesriikidel võtta kinnipidamispoliitikas ja kinnipidamisasutustes arvesse meeste ja naiste võrdõiguslikkuse aspekti, samuti võtta rohkem arvesse naiste soolisi iseärasusi ja kinnipeetavate naiste sageli traumaatilist minevikku, tehes seda eelkõige meditsiini- ja vanglatöötajate asjakohase koolituse ja teavitamise ning naistele mõeldud põhiväärtustealase ümberõppe abil:
 - a) võttes andmete kogumisel arvesse soolist mõõdet kõigis valdkondades, kus see on võimalik, et tuvastada naiste probleemid ja vajadused;
 - b) luues igas riigis uurimiskomisjoni ja alalise vahenduse süsteemid kinnipidamistingimuste tõhusaks järelevalveks, et tuvastada ja kõrvaldada vanglasüsteemis endiselt naisi mõjutavad diskrimineerivad tegurid;
 - c) tõstatades kinnipeetavate naiste küsimuse kohalikes, piirkondlikes ja üleriigilistes aruteludes, et toetada sotsiaalseid ressursse, elamistingimusi, koolitust jms käsitlevate positiivsete meetmete võtmist;
9. kutsub liikmesriike tagama naistele võrdse ja igasuguse diskrimineerimiseta juurdepääsu erinevatele tervishoiuteenustele, mille kvaliteet peab olema võrdväärne ülejäänud elanikkonnale osutatavate teenuste kvaliteediga, et hoida ära ja tõhusalt ravida naistele spetsiifilisi haigusi¹;
10. tuletab meelde, et naiskinnipeetavate hügieenivajaduste paremaks arvessevõtmiseks on vaja võtta meetmeid kinnipidamisasutuste infrastruktuuri ja vajaliku hügieenivarustuse osas;
11. kutsub liikmesriike võtma vastu üldise vanglatervishoiu poliitika, mille kohaselt tehakse vangistuse alguses kindlaks füüsilised ja vaimsed häired ja samuti osutatakse kõigile sõltuvuse all kannatavatele mees- ja naiskinnipeetavatele meditsiinilist ja psühholoogilist abi, võttes sealjuures arvesse naiste iseärasusi;
12. kutsub liikmesriike võtma kõiki vajalikke meetmeid, et anda kõigile naiskinnipeetavatele, eriti vägivalla ja väärkohtlemise all kannatanutele, üksikemadele ja naissoost alaealistele õigusrikkujatele, psühholoogilist tuge eesmärgiga tagada neile parem kaitse ja võimaldada neil seega säilitada ja parandada pere- ja sotsiaalseid suhteid ning suurendada tavaellu taaslülitumise väljavaateid; soovib koolitada vanglatöötajaid ja suurendada nende teadlikkust selliste kinnipeetavate erilisest haavatavusest;
13. soovib, et rasedate ja väikelaste emade vangistamist kasutataks vaid viimase abinõuna ja sel äärmuslikul juhul saaksid nad avarama, võimaluse korral üksikongi ning neile tuleb pöörata erilist tähelepanu, eriti toitlustamise ja hügieeni osas; leiab muu hulgas, et rasedad peavad saama sünnituseelset ja -järgset abi ning nad peavad saama osaleda vanematele

¹ Eespool nimetatud soovitus R (2006)2.

mõeldud kursustel, mille kvaliteet on võrdväärne väljaspool kinnipidamisasutust korraldatavatega;

14. juhib tähelepanu asjaolule, et normaalse kuluga sünnituse korral vanglas lahutatakse laps emast sunniviisiliselt tavaliselt 24 või 72 tunni möödumisel sünnist, ning kutsub komisjoni ja liikmesriikide nägema ette muid lahendusi;
15. rõhutab, et õigussüsteem peab jälgima ema kinnipidamisega seotud küsimuste käsitlemisel lapse õiguste tagamist;

Peresidemete ja sotsiaalsete suhete säilitamine

16. soovib senisest rohkem eelistada vangistusele ühiskonnas tavapäraseid alternatiivseid karistusi, eriti emade puhul juhul, kui karistuse kandmise aeg on lühike ja oht avalikule korrale väike ning vangistus võib põhjustada tõsiseid häireid perekonnavalus, eriti kui tegemist on üksikvanemaga või väikeste lastega või isikuga, kellel on ülalpeetavaid või kes hooldab puudega isikut; tuleb meelde, et kohtuasutused peaksid võtma karistuse määramisel neid asjaolusid arvesse, eriti kohtualuse lapse parimaid huve silmas pidades; soovib näha meeskinnipeetavate jaoks, kes hooldavad alaealisi või kellel on muud perekondlikud kohustused, ette võimalus kasutada samalaadseid meetmeid, mis on ette nähtud emadele;
17. rõhutab, et isoleerituse ja ängistuse mõjul rasedate kinnipeetavate tervisele võib olla lapse jaoks kahjulikke ja isegi ohtlikke tagajärgi, mida tuleb kinnipidamise otsuse tegemisel väga tõsiselt arvesse võtta;
18. rõhutab muu hulgas vajadust, et kohtunikud päriksid enne eelvangistuse otsuse tegemist või karistuse määramise ajal laste olemasolu kohta ning veenduksid, et on võetud meetmeid nende kõigi õiguste kaitseks;
19. palub liikmesriike suurendada naistevanglate hulka ja jaotada neid ühtlasemalt kogu riigi territooriumil, et hõlbustada naiskinnipeetavate pere- ja lähisidemete säilitamist ning anda neile võimalus osaleda religioossetel üritustel;
20. soovib liikmesriikidel ergutada kinnipidamisasutusi võtma vastu paindlikke eeskirju külaskäikude korralduse, sageduse, kestuse ja külustusaja osas, mis peaksid võimaldama pereliikmete, sõprade ja muude isikute külaskäike;
21. palub liikmesriikidel hõlbustada perede kokkujäämist, eriti vangis viibivate vanemate suhteid lastega tingimusel, et see ei ole vastuolus lapse huvidega, luues selleks vanglaõhkkonnast erinevad külastustingimused, mis võimaldavad ühistegevust ja vajaliku emotsionaalse kontakti saavutamist;
22. nõuab tungivalt, et liikmesriigid täidaksid oma rahvusvahelisi kohustusi¹, tagades vanematega koos vanglas elavatele lastele võrdsed õigused ja võrdse kohtlemise, luues

¹ Eespool nimetatud soovitus R (2006)2.

nende vajadustele vastavad elamistingimused täiesti eraldi asuvates üksustes, mille õhkkond on võimalikult erinev tavalisest vanglateskkonnast, võimaldades neil kasutada lastehoiuteenuseid või käia tavakoolis ning nähes ette ulatusliku ja paindliku pereliikmete või lastekaitseliitude töötajatega väljas käimise korra, mis loovad eeldused nende heaks kehaliseks, vaimseks, kõlbliseks ja sotsiaalseks arenguks ning millel on kohased infrastruktuurid ja kvalifitseeritud personal, kes aitab kinnipeetavatel emadel lapsi kasvatada ja hooldada; soovib vanglas elavate alaealiste puhul samuti lihtsustada teise vanema vanemaõiguste kasutamist;

23. märgib kahetsusega, et paljud kinnipeetavad naised on üksikemad ning nad kaotavad kontakti oma lastega, mõnikord igaveseks; nõuab komisjonilt ja liikmesriikidelt alternatiivsete võimaluste väljatöötamist ning nende rakendamist täieliku lahutamise vältimiseks;
24. kutsub liikmesriike viivitamata andma kõigile kinnipeetavatele seoses vanglaküsimustega tasuta õigusabi, mis naiskinnipeetavate puhul oleks keskendunud perekonnaõigusele, et lahendada hooldusõiguse, lapsendamise, lahutamise, soopõhise vägivalla ja muid küsimusi;
25. soovib korraldada teabe- ja nõustamiskampaaniaid, mis käsitlevad ühiskonna poolt pakutavaid sotsiaalteenuseid ning isikliku, perekondliku ja sotsiaalse seisundiga seotud haldusdokumentide uuendamise korda, et kinnipeetavad naised saaksid oma kodanikuõigusi täielikult kasutada;
26. kutsub liikmesriike töötama välja psühhosotsiaalsed kaasnevad meetmed, et võimalikult paremini valmistada ette lapse lahutamist kinnipeetavast emast ja vähendada selle negatiivset mõju;

Ühiskonna- ja tööellu taastamine

27. soovib liikmesriikidel võtta vajalikke meetmeid, et pakkuda kõigile mees- ja naiskinnipeetavatele eneseteostust võimaldavaid, nõuetekohaselt tasustatud ja mitmekesiseid töötamisvõimalusi igasuguse soolise vahetegemiseta ja diskrimineerimiseta ning luua selleks partnerlussuhted ettevõtjatega;
28. palub liikmesriikidel investeerida rohkem vahendeid, kasutades sealjuures tööhõivet ja sotsiaalset kaasatust toetavaid ühenduse rahastamisvahendeid, nagu Euroopa Sotsiaalfond ja PROGRESS, et töötada vanglate jaoks välja kirjaoskuse, elukestva õppe ja kutseõppe programmid, mis vastavad tööturu vajadustele ja mille puhul õpingute lõpus saadakse diplom;
29. rõhutab, et programmid peaksid sisaldama keelekursusi, sealhulgas (vähemalt ühe) riigikeele õpet välismaalastest mees- ja naiskinnipeetavate jaoks, arvutiõpet ning sotsiaalse ja tööalase käitumise õpet;
30. rõhutab valitsusväliste organisatsioonide olulist rolli kinnipeetavate, eelkõige naiste ühiskonna- ja tööellu taastamise valdkonnas ning kutsus seetõttu liikmesriike toetama kõnealuste organisatsioonide tegevuse arendamist vanglateskkonnas, suurendades eelkõige neile eraldatud vahendeid, lihtsustades organisatsioonide liikmete

kinnipidamisasutustele juurdepääsu tingimusi ning tõstes vanglatöötajate teadlikkust vajadusest teha nendega tihedat koostööd;

31. on seisukohal, et, kui see ei kujuta tõsist ohtu avalikule korrale ega ole tegemist raske kuriteoga, tuleks rohkem kasutada poolkinnist vanglarežiimi, mis võimaldab mees- ja naiskinnipeetavatel töötada või omandada kutseharidust väljaspool kinnipidamisasutust ja võiks hõlbustada nende taaslülitumist ühiskonna- ja tööellu;
32. rõhutab, et mees- ja naiskinnipeetavate, eriti rasedate või äsja sünnitanud naiste töötingimused peavad olema vastavuses siseriiklike ja ühenduse õigusaktidega ning pädevad asutused peavad seda korrapäraselt kontrollima;
33. rõhutab vajadust soodustada mees- ja naiskinnipeetavate töö- ja ühiskonnaellu taaslülitumisele suunatud jõupingutusi, tehes eelkõige kokkuvõtte nende isiklikust olukorrast ja tagades tehtu iga-aastase hindamise;
34. peab prioriteediks igas kinnipidamisasutuses kaasprogrammide ja individuaalsete toetuskavade loomist, mis oleksid soovi korral kättesaadavad kõigile mees- ja naiskinnipeetavatele, et määratleda, rakendada ja muuta tulemuslikuks nende isikliku arengu ja ühiskonda lülitumise kavad, mis peavad jätkuma pärast nende vanglast vabanemist;
35. tuletab meelde vajadust võtta vangistuse ajal ja pärast seda sotsiaalabi meetmeid, mille eesmärk on valmistada kinnipeetavaid ette tavaellu tagasipöördumiseks ja abistada neid selle juures, eriti elu- ja töökoha leidmisel, et ennetada sotsiaalset tõrjutust ja korduvkuritegusid;
36. rõhutab, et on oluline säilitada ja edendada mees- ja naiskinnipeetavate kontakte välismaailmaga, eriti kirjutavale ajakirjandusele ja meediale juurdepääsu ning suhtluse kaudu sotsiaalabiasutuste, valitsusväliste organisatsioonide ja kultuuri-, kunsti- või muude ühingutega, mille kinnipidamisasutused on heaks kiitnud;
37. tuletab meelde, et kõigi kinnipeetavate korrapärane juurdepääs spordile ja vaba aja tegevusele ning kunsti- või kultuurihariduse võimalustele on oluline nende psühholoogilise tasakaalu säilitamiseks ning suurendab nende ühiskonnaellu tagasipöördumise väljavaateid;
38. kutsub komisjoni pöörama oma sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise tegevusprogrammi raames vangidele erilist tähelepanu;
39. soovib liikmesriikidel pöörata erilist tähelepanu välismaalastest mees- ja naiskinnipeetavatele, võttes eelkõige arvesse keele- ja kultuurierinevusi, ning hõlbustada kontaktide säilitamist lähedastega, võimaldada neil võtta ühendust oma riigi konsulaadiga ning teha neile kättesaadavaks vangla vahendid ja programmid ning neile arusaadav teave; soovib liikmesriikidel võtta vanglate tegevuse kavandamisel samuti arvesse välismaalastest naiste olukorra eripära, koolitada ametnikke töötama mitmekultuurilises keskkonnas nii vanglas kui ka väljaspool ning seadma sisse vahendusteenistuste osutamise vanglates ja väljaspool neid;

40. kutsub liikmesriike võtma ühiskonna- ja tööellu taaslülitumise lihtsustamise raames kõiki vajalikke meetmeid, et lisada oma siseriiklikesse õigusaktidesse vanglast vabanenute tööle võtmist soodustavad õigusnormid, eelkõige üksikemade ja naissoost alaealiste õigusrikkujate puhul, pidades silmas nii avaliku kui ka erasektori töökohti;
41. ergutab liikmesriike vahetama teavet ja häid tavasid eeskätt naiste kinnipidamistingimuste kohta ning kutsehariduse ja ühiskonnaellu taaslülitamise tõhusate meetmete kohta; peab seepärast oluliseks julgustada ning rahastada otseste osalejate ja asutuste osalemist uuenduslike programmide ja heade tavade väljatöötamisel ning siseriiklikel ja rahvusvahelistel kongressidel ja aruteludel, mis motiveerib ja annab positiivset energiat;
42. palub komisjonil koostöös liikmesriikidega toetada soolisest vaatenurgast lähtuvate vanglateskkonda käsitlevate teadusuuringute läbiviimist ning rahastada uuringuid, mis käsitlevad kuritegevuse põhjuseid ja karistussüsteemide tõhusust, et parandada mees- ja naiskinnipeetavate osalemist ühiskonna-, pere- ja tööelus;
43. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide, kandidaat- ja läbirääkijariikide parlamentidele ja valitsustele.

SELETUSKIRI

Naised moodustavad Euroopas keskmiselt ligikaudu 4,5% kuni 5,0% kõikidest vangidest (2,9% Poolas kuni 7,8 % Hispaanias).

Vanglad on endiselt rohkem mõeldud meesvangidele ning neis kaldutakse eirama naiste eriprobleeme, kuna naised moodustavad väikese, ehkki suureneva osa vangidest. Peamised muret tekitavad valdkonnad on tervishoid, lastega emade olukord ning taaslülitumine töö- ja ühiskonnaellu.

Vangide statistilised uuringud näitavad, et naisvangide hulgas on rohkem ainesõtlasi ning suurt hulka naisvangidest on psühholoogiliselt, füüsiliselt või seksuaalselt kuritarvitatud. Erilist tähelepanu tuleks pöörata naiste tervishoiule ja hügieenivajadustele, erivahendeid ja tähelepanu vajavad rasedad vangid toitumise, liikumisvõimaluste, riietuse, ravimite ja arstiabi osas.

Rohkem kui pooled Euroopa vanglates viibivatest naistest on vähemalt ühe lapse emad, kusjuures eriti suur on selliste vangide osakaal Hispaanias ja Kreekas. Lapsed, kes on koos oma vangistuses viibiva emaga, vajavad asjakohast kaitset ja hoolitsust ning neid ei tohiks mitte mingil viisil diskrimineerida. Naiste vangistusel on eriti tõsised tagajärjed, kui naine on enne vangistust olnud oma lapse ainus hooldaja. Sellele lisandub veel peresidemete säilitamise probleem. Kuna naistevanglaid on vähem, võivad naised sattuda vanglakaristust kandma kaugemale kodust ja lähikondsetest, mis vähendab külastusvõimalusi.

Naised võivad vanglas kannatada ka diskrimineerimise all seoses väheste töötamis-, haridus- ja koolitusvõimalustega, mis on sageli sooliselt suunitletud ning vastavad harva tööturvajadustele.

Arvestades asjaolu, et naisvangide arv on paljudes Euroopa riikides kasvanud kohati isegi kiiremini kui meesvangide arv (näiteks Inglismaal ja Walesis on aastatel 1992 kuni 2002 meesvangide arv kasvanud 50% võrra, kuid naisvangide arv 173%¹), on hädavajalik astuda samme naisvangide vajaduste arvessevõtmiseks.

Arstiabi vanglates

Arstiabiga seotud probleemid vanglates on esile toodud peaaegu kõigis vangide elamistingimusi käsitlevates uurimustes. Vastavalt rahvusvahelistele ja Euroopa standarditele ja konventsioonidele peab kõigile vangidele, nii meestele kui ka naistele olema tagatud juurdepääs tervishoiuteenustele, mis on sama kvaliteetsed kui ülejäänud elanikkonnale osutatavad teenused.

Kuigi mõnes mõttes kannatavad mehed ja naised vanglas samasuguste terviseprobleemide all, esineb siiski märkimisväärsed erinevusi nende kahe rühma probleemide olemuses, tõsiduses

¹ *Women and the criminal justice system*, Fawcett Society, 2004

ja raskusastmes. Vanglad on peamiselt mõeldud meestele ning vanglapoliitika, tegevuskavade, protseduuride ja personali puhul ei võeta piisavalt arvesse naiste tervishoiuvajadusi. Naistel on täiendavaid ja erinevaid vajadusi mitte ainult hügieeni, rasedusaegse ja sünnitusjärgse hoolduse ning günekoloogilise abi osas, vaid ka psühholoogilise abi vajadus, eriti ammuse või hiljutise füüsilise, emotsionaalse või seksuaalse kuritarvitamise kõrge esinemissageduse tõttu.

Seepärast on oluline rõhutada, et tuleb ette näha tervishoiukavad ja hügieenitingimused, mis on kohandatud naisvangide erivajadustele ning tagada vanglate meditsiinipersonali asjakohane väljaõpe. Lisaks sellele tuleb igakülgset lahendada sõltuvuse ja muude tervishoiuvajadustega seonduvad probleemid.

A. Uimastisõltuvus

Kinnipeetavaid võib pidada kõrge uimastikasutamise riskiga rühmaks: uimastikasutajaid on vanglates väga palju ning suur osa naisvange on süüdi mõistetud uimastitega seotud kuritegude eest (suurim osa neist uimastite omamise eest), mis näitab, et uimastid on oluline ja kasvav probleem kuritegelikule teele sattunud naiste elus¹.

Hiljutise uurimuse kohaselt on siiski vaid vähestes Euroopa riikides välja töötatud uimastiravi programmid vangidele².

Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse 2006. aasta aruandes³ järeldatakse, et "Praegu ollakse seisukohal, et sooliste erisuste mõistmine uimastitega seotud käitumises on tõhusate lahenduste väljatöötamise seisukohast otsustava tähtsusega" ning «teenustele võrdse juurdepääsu tagamine ja teadlikkus soolistest iseärasustest teenuste osutamisel on kaks olulist teemat kõrgetasemelise hoolduse tagamiseks antud valdkonnas». 2006. aastal esitatud teabe kohaselt näitavad riiklikud aruanded, et ainult neljas riigis (Prantsusmaa, Portugal, Slovakkia ja Rootsi) on olemas soolisi iseärasusi arvestavad projektid uimastisõltuvuses naisvangidele.

B. Vaimne tervis

Vanglad olemasoleval kujul ei ole mitte ainult halb lahendus akuutsete ja krooniliste vaimse tervise häiretega isikutele, vaid vangistuse isoleeriv ja ängistav olemus võib samuti kaasa aidata selliste häirete tekkimisele. Isegi kui vanglapersonal eeldatavasti tagab korra ja turvalisuse, on vangla õhkkond siiski vaenulik, mis võib avaldada negatiivset mõju isikutele, kelle suhtes on kasutatud vägivalda või keda on kuritarvitatud. Seega on igakülgse tervishoiupoliitika vastuvõtmine, mis hõlmab nii vaimseid ja füüsilisi probleeme kui ka psühholoogilise toetuse tagamist vaimse tervise häiretega vangidele, äärmiselt olulise tähtsusega.

¹ *Training curriculum for women's prisons - health aspects*, Claudia Kestermann (raamatus "International Study on Women's Imprisonment - Current situation, demand analysis and "best practice"),

http://www.uni-greifswald.de/~ls3/Dokumente/Reader_womeninprison.pdf.

² *Problematic drug users in prison*, MacDonald M (ettekanne konverentsil 'Criminal Justice and Drugs, Reducing Drug Use – Combating Crime, Lessons from Other Countries on Dealing with Drug Related Offences', juuli 2005),

<http://www.uce.ac.uk/crq/presentations/2>

³ Ibid. Special issue 2. <http://issues06.emcdda.europa.eu/en/page013-en.html>

C. Rasedus

ÜRO inimõiguste komitee täheldab märkustes kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti kohta: "Rasedad, kes ei viibi vabaduses, peaksid saama inimliku kohtlemise osaliseks ning nende väärikut tuleb alati austada ja seda eriti sünnituse ja vastsündinu eest hoolitsemise ajal; osalisriigid peaksid esitama aruande selleks võimaldatud vahendite ning emadele ja imikutele arstiabi ja tervishoiuteenuste tagamise kohta»¹.

Vangis viibivatele rasedatele tuleb osutada nõuetekohast arstiabi ning sünnituseelset ja -järgset abi, kuid samas ei pruugi väheste vahenditega ja peamiselt turvalisusega tegelevad vanglatöötajad pidada neid esmatähtsateks meditsiinilisest aspektist vaadatuna. ÜRO kinnipeetavate kohtlemise miinimumnõuete artikli 23 lõikes 1 on antud soovitus, mille kohaselt «naistevanglates peavad olema erivahendid sünnituseelseks ja -järgseks hoolduseks ning raviks»². Rasedatel on ka vaja eritoitlustamist, neil on meditsiinilised erivajadused ning liikumisvajadused, mida vanglates tavaliselt piisaval määral ei võimalda.

Emad vanglas

Emad viibivad vanglas võivad kaasa tuua pereelu täieliku lakkamise. Lahusolek on kahjulik nii emale kui ka lapsele, kellest saab ema suhtes tehtud otsuse süüta ohver.

Vanglas viibivate naiste keskmine vanus Euroopas jääb 20 ja 40 aasta vahele ning seepärast on tõenäoline, et naine on võib olla ema või emaks saada. Kui vahistamise ajal naine on juba ema, siis sageli on ta laste peamine või ainus hooldaja.

Rachel Taylori andmetel oli 2002. aastal Ühendkuningriigis:

- " – 66% naisvangidest emad;
- 55% oli vähemalt üks alla 16aastane laps; üle kolmandikul emadest oli üks või enam alla viieaastast last;
- 34% emadest olid enne vangistust üksikvanemad, kusjuures 43% neist jääb ilmselt üksikvanemaks pärast vanglast vabanemist".

A. Emad

Vahi all viibivad naised nimetasid muret laste pärast ühe peamise asjaoluna, mis tekitab depressiooni ja ärevust ning viib lõpuks enese vastu suunatud tegudele. Euroopa Komisjoni poolt läbiviidud uurimus³ kinnitab, et "kõikide riikide aruanded toetasid kaalukalt seisukohta, et [...] lastest lahusoleku tõttu tekkiv kaotusetunne ja sidemete purunemine on vanglas viibivate naiste peamine mureprobleem".

Vangid, kellel ei ole õnnestunud olla head kodanikud, võivad olla head vanemad ning lisaks sellele võib edukaks vanemaks olemine aidata kaasa paremaks kodanikuks saamisele.

¹ Üldine märkus nr 28: Equality of rights between men and women (artikkel 3), 29/03/2000

[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/13b02776122d4838802568b900360e80?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/13b02776122d4838802568b900360e80?Opendocument)

² Vastu võetud kuritegevuse ennetamist ja õigusrikkujate kohtlemist käsitleval ÜRO 1. kongressil Genfis 1955. aastal ning heaks kiidetud Majandus- ja Sotsiaalnõukogu 31. juuli 1957. aasta resolutsiooniga 663 C (XXIV) ning 13. mai 1977. aasta resolutsiooniga 2076 (LXII) http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp34.htm

³ "Women, Integration and Prison: an Analysis of the Processes of the Socio-Labour Integration of Women Prisoners in Europe", MIP project, coordinated by SURT, (Associació de dones per la Reinserció Laboral), jaanuar 2005 http://mip.surt.org/en/final_results.html

Uurimused on näidanud, et head peresidemed on olulise tähtsusega vangist vabanemise ajal, sest tagasipöördumine stabiilsesse perekeskkonda on peamine korduvkuritegevuse vältimist toetav asjaolu¹.

B. Lapsed

Paljudes uuringutes on märgitud, et raske on teha üldistusi mõju kohta, mida avaldab lapsele lahusolek vanemast viimase vangistuse tõttu². Vanema vangistusest tuleneva mõju ulatus lapsele sõltub suurest hulgast teguritest: vanusest, millal laps vanemast lahutati, lahusoleku pikkusest, kuivõrd laps tunneb oma uut hooldajat ning kuivõrd häbiväärseks peab lapse ümbruskond vangisolekut³. Väikelapse emaga koos hoidmine tekitab hulga keerukaid küsimusi selle kohta, kas selliste laste jaoks on piisavalt vahendeid ja võimalusi, et tagada nende füüsiline, vaimne ja emotsionaalne areng, sealhulgas suhtlemine teiste isikutega (täpsemalt teiste lastega).

Euroopa Nõukogu soovitab oma 2000. aastal avaldatud aruandes luua "väikesi turvatud ja poolturvatud üksusi, mis osutavad sotsiaalseid tugiteenuseid väikesele hulgale vahi all hoitavatele emadele, kus laste eest saab hoolt kanda lapsesõbralikus keskkonnas ning kus lapse parimad huvid on esmatähtsad, kuid samas tagatakse sellega üldsuse turvalisus"⁴.

Isegi juhul, kui spetsiaalsed emade ja laste üksused on olemas, on neid sageli vähe. Sellised üksused on kulukad ning seetõttu ületab nõudlus pakkumise.

C. Laste külaskäigud vanglasse

Külaskäigud on olulised vangide toimivate peresuhete säilitamiseks ning selleks tuleb esimesel võimalusel luba anda. Prantsusmaal läbiviidud uurimuses leiti, et kui õiguserikkujal ei ole olnud kontakti oma lapsega kinnipidamise esimese kuue kuu jooksul, ei otsita selleks võimalusi ka hiljem⁵.

Peresidemete säilitamine etendab olulist osa korduvkuritegude ärahoidmisel ja vangide taaslülitamisel ühiskonnaellu. Teatav hulk asjaolusid, nagu ranged külastustingimused ja ebasõbralik õhkkond külastuse ajal võivad siiski põhjustada perekondlike suhete purunemise ja sideme katkemise lastega.

Eesmärk on luua keskkond, mis tagab nii turvalise kui ka head perekondlikud sidemed (paindlikud külastustingimused, mõningast liikumisvabadust ning pereelu puutumatus tagav külalistuba, lapsesõbralik keskkond jne).

Vaatega tulevikku: taaslülitumine töö- ja ühiskonnaellu

Vangistusel on kaks olulist ja teineteist täiendavat ülesannet:

¹ Oliver Robertsoni eespool viidatud uurimus.

² Oliver Robertsoni tähelepanekud, *ibid.*, lk 11.

³ "Forgotten Families - the impacts of imprisonment" in *Family Matters*, Ann Cunningham, Winter 2001, lk 36–37.

⁴ <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/doc00/EDOC8762.htm>

⁵ Relais Enfants-Parents (1999) Maintien des liens en détention, quoted in Liz Ayre et al., *Children of imprisoned Parents: European Perspectives of Good Practices*, 2006, lk 48.

- avalikkuse kaitsmine inimeste eest, kes on pannud toime ohtliku või vähemalt karistust vääriava teo, ja
- süüdimõistetud isikute ühiskonda taaslülitamine pärast nende vabastamist.

A. Haridus, koolitus ja töötamine

Naisvangi käsitleva statistika kohaselt on enamasti tegemist madala haridustaseme ja väheste ametioskustega isikutega. Näiteks ei ole Ühendkuningriigis "47% üldse mingit kvalifikatsiooni. Kui kogu elanikkonnast on 2 % koolist väljavisatud, siis süüdimõistetud naisvangide hulgas on neid 33%"¹. Kui vanglas viibitud aega kasutada vangide ettevalmistamisele stabiilsemaks eluks pärast vabanemist, peaks hariduse omandamine selleks olema oluline vahend.

Piiratud vahendite tõttu (personal ja rahastamine) ei ole Euroopa vanglates võimalik korvata kõiki hariduse ja oskustega seotud puudujääke, kuid kõikidele vangidele tuleks vähemalt pakkuda võimalust omandada põhilised oskused, mis on vajalikud nende edaspidiseks taaslülitumiseks ühiskonnaellu.

Paljude Euroopa vanglate puhul võib täheldada lahknevust naistele pakutava kutsealase väljaõppe ja tööturuvajaduste vahel. Enamik vanglaid pakuvad koolitust nn naisteametite omandamiseks, mille puhul aredatakse oskusi ja võimeid, mida on traditsiooniliselt seostada naiste kultuurilise ja sotsiaalse rolliga (õmblemine, juuksuriamet, koristamine, tekstiilitööstus, tikkimine jne). Neid madalalt tasustatavaid töid ei ole eriti vaja ka tööturul ning seega võib see soodustada sotsiaalse ebavõrdsuse põlistamist ja samuti kahjustada ühiskonna- ja tööellu taaslülitumist.

Vanglate juhtkondi tuleks ergutada andma kõrgetasemelist ametialast koolitust, mis vastab tööturuvajadustele, samuti pakkuma soolistest stereotüüpidest mõjutamata mitmekülgseid töötamisvõimalusi. Vanglaasutuste koostööd vangidele tööd andvate ettevõtetega tuleks samuti edendada, sest see on osa vangide rehabilitatsiooniprotsessist.

B. Sotsiaalne kaasatus

Vanglast lahkudes on suuremal osal vangidest vaja lahendada terve hulk olulisi probleeme, nagu elukoha leidmine, püsiva sissetuleku leidmine, suhete taastamine laste või teiste ülalpeetavate pereliikmetega ning nende eest hoolitsemine.

Vangide edukat sotsiaalset kaasatust tuleb ette valmistada vangis viibimise ajal ja pärast vabanemist koostöös sotsiaalteenistuste ja muude asjaomaste organisatsioonidega, et tagada sujuv üleminek vanglast vabadusse. Erilist tähelepanu tuleb pöörata psühholoogilisele ettevalmistusele (kuriteo analüüs, traumade ja sõltuvusega toimetulek asjakohase psühholoogilise nõustamise ja ravi abil) ning vabanemiseks sotsiaalse toe pakkumine (positiivse programmi väljatöötamine jne.)

¹ Vt http://www.quaker.org/qcea/prison/Country%20Reports/UK_England%20and%20Wales_%20Report%20-%20Final.pdf

PARLAMENDIKOMISJONIS TOIMUNUD LÕPPHÄÄLETUSE TULEMUS

Vastuvõtmise kuupäev	28.1.2008
Lõpphääletuse tulemused	+: 27 -: 0 0: 0
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Edit Bauer, Hiltrud Breyer, Edite Estrela, Věra Flasarová, Lissy Gröner, Lívia Járóka, Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Esther De Lange, Pia Elda Locatelli, Astrid Lulling, Siiri Oviir, Doris Pack, Marie Panayotopoulos-Cassiotou, Zita Pleštinská, Teresa Riera Madurell, Eva-Britt Svensson, Anne Van Lancker, Anna Záborská
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige/asendusliikmed	Corina Crețu, Anna Hedh, Elisabeth Jeggle, Christa Klaß, Marusya Ivanova Lyubcheva
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige/asendusliikmed (kodukorra art 178 lg 2)	Petru Filip, Eva Lichtenberger, José Ribeiro e Castro, María Sornosa Martínez